

روند تغییرات ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان بازنشسته

گزارش پیش رو، بخش دوم گزارش «سیمای بازنشستگان در پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان» است که بر اساس گزارش کشوری موج سوم پیمایش «ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان» تدوین شده بود. در این گزارش روند تغییرات و تحولات ارزش‌ها و نگرش‌های بازنشستگان ایرانی در طول دوره‌های مختلف بررسی می‌شود و آرا و نظرات آنان در این دوره‌ها مورد مقایسه قرار می‌گیرد.

در این گزارش برای بررسی روند تغییرات نگرش‌های بازنشستگان از اطلاعات سه گزارش کشوری ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، که دربرگیرنده داده‌های سه پیمایش ملی در سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۲ و ۱۳۹۴ است، استفاده شده است. مبنای تقسیم‌بندی ابعاد و متغیرهای این گزارش، موج سوم ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان بوده و متغیرهای مشابه از بخش‌های مختلف گزارش‌های پیشین با آنها مورد مقایسه قرار گرفته‌اند.

ابعاد و متغیرهای منتخب این گزارش که تنها «از منظر بازنشستگان» و در مقایسه با کل جامعه، مورد مطالعه قرار گرفته است، دربرگیرنده وضعیت رضایتمندی، پنداشت از عدالت و نابرابری، ارزش‌های بنیادین، نگرش به حال و آینده، نگرش در حوزه سیاست، نگرش در حوزه امنیت، اعتماد، ارزیابی اخلاقی، هنجار وفاداری، هویت، مصرف کالاهای فرهنگی، فراغت و سفر و ارزش‌ها و هنجارهای خانوادگی است.

البته در برخی متغیرها، به دلیل تفاوت در نوع پرسش یا گزینه‌های پاسخ، امکان مقایسه به طور کامل وجود نداشته، اما تلاش شده است، مقایسه تقریبی در این حوزه‌ها صورت گیرد. در این گزارش نیز، همچون گزارش «سیمای بازنشستگان در پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان»، طیف‌های پنج قسمتی و هفت قسمتی (اصلاً/خیلی کم تا خیلی زیاد/کاملاً یا کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) در طیف‌های سه بخشی تجمیع و دسته‌بندی شده‌اند.

یافته‌های منتخب

مقایسه وضعیت میزان رضایت بازنشستگان در ابعاد پنجگانه طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۴ نشان می‌دهد، ابراز رضایت در حد زیاد و خیلی زیاد در خصوص وضعیت مالی و اوضاع اقتصادی جامعه، اگرچه در کل در سطح پایین‌تری قرار دارد، اما طی این ۱۲ سال افزایش یافته است. در خصوص وضعیت مسکن این میزان چندان تفاوت نکرده است. ابراز رضایت بالای بازنشستگان نسبت به وضع سلامتی، شهر یا روستای محل زندگی و اوضاع سیاسی کاهش زیادی داشته است.

احساس خوشبختی، علیرغم این که میزان رضایت کل جمعیت در سال ۱۳۹۴ نسبت به ۱۳۸۲ کاهش داشته، اما این میزان در خصوص بازنشستگان کمی افزایش داشته است.

در خصوص پنداشت از عدالت اجتماعی اگرچه در مجموع اغلب بازنشستگان همچون کل جمعیت در هر سه دوره

با عدم وجود عدالت اجتماعی ابراز موافقت کرده‌اند، اما این میزان در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال‌های پیش از خود کاهش در خور توجهی نشان می‌دهد.

اغلب بازنشستگان همچون کل جمعیت با وجود عدالت سیاسی در هر سه دوره سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۲ و ۱۳۹۴ ابراز مخالفت کرده‌اند. میزان مخالفت با وجود عدالت سیاسی در سال ۱۳۸۲ افزایش داشته اما در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال‌های پیش از آن کاهش یافته است.

پنداشت بازنشستگان از وجود عدالت قضایی در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۸۲ افزایش یافته اما نسبت به سال ۱۳۷۹ کاهش داشته است.

پنداشت بازنشستگان از وجود عدالت قومی در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۷۹ تقریباً نصف شده و به شدت کاهش یافته است. اختلاف نظر بازنشستگان نسبت به کل جامعه در اعتقاد به وجود عدالت قومی که سال ۱۳۸۲ قابل مشاهده بود، در سال ۱۳۹۴ کاهش پیدا کرده و نگرش بازنشستگان به کل جامعه نزدیک شده است.

میزان پیگیری اخبار سیاسی کشور توسط بازنشستگان در سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۷۹ افزایش یافته و طی این سال‌ها فاصله علاقه سیاسی بازنشستگان نسبت به کل جمعیت نیز افزایش یافته است. میزان مشارکت بازنشستگان در دو انتخابات پیشین ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۴ هم نسبت به سال ۱۳۸۲ و هم در مقایسه با کل جمعیت بیشتر بوده است.

در خصوص احتمال مشارکت در انتخابات بعدی احتمال مشارکت بازنشستگان در انتخابات بعدی ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی سال ۱۳۹۴ افزایش زیادی نسبت به ۱۳۸۲ داشته است.

میزان موافقت بازنشستگان در خصوص اهمیت رأی و نظر مردم برای حکومت در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۸۲ کاهش یافته است؛ البته میزان مخالف با این جمله نیز طی این دوره کاهش یافته و به این ترتیب نسبت تردید در این خصوص افزایش یافته و بیش از دو برابر شده است.

در خصوص ترس مردم از انتقاد از حکومت هم میزان موافقت و هم میزان مخالفت در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۸۲ کاهش یافته و بیش از دو برابر تردید نسبت به آن افزایش یافته است.

نگرش منفی بازنشستگان در خصوص وجود امنیت در هر سه بعد سیاسی، اخلاقی و اقتصاد طی سال‌های ۱۳۷۹، ۱۳۸۲ و ۱۳۹۴ به مرور تا حدودی کاهش یافته و در مقابل نگرش به وجود امنیت در سطح «متوسط» در این ابعاد افزایش یافته است.

طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۴ اعتماد بیشتری نسبت به رسانه‌های رسمی داخلی ابراز شده است؛ و اعتماد به تلویزیون‌های ماهواره‌ای و اینترنت کاهش یافته است.

ارزیابی بازنشستگان در خصوص ویژگی‌هایی اخلاقی، همچون کل جمعیت، در هر سه دوره مبتنی بر رواج بیشتر ویژگی‌های منفی اخلاقی و رواج کمتر ویژگی مثبت اخلاقی است.

اکثر بازنشستگان در خصوص «میزان افتخار به ایرانی بودن خود»، در همه دوره‌ها، آن را در حد بالایی ارزیابی کرده‌اند. با این حال این میزان در سال ۱۳۹۴ ۴۹ نسبت به سال‌های پیش از آن کاهش یافته است.

دسترسی ایرانیان بازنشسته به اینترنت در سال ۱۳۹۴، نسبت به سال ۱۳۸۲ بیش از دو برابر شده است. اما همچنان در مقایسه با جمعیت کل این میزان کمتر از نصف است.